

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Capmany, número 18
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell 2 rals al mes.
Fora 8 » trimestre
Un número sol. 1 »
Anuncis á preus convencionals.

OBRA NOVA

REY Y MONJO

TRAGEDIA EN TRES ACTES Y EN VERS

ORIGINAL DE

ANGEL GUIMERÁ

PREU: DOS PESSETAS

Sen ven á Barcelona en todas las librerías.

En aquesta ciutat se pot fer l'encàrrech al Centre de suscripcions de Llorens Lladó, Sant Pau, n.º 4, y en la Imprempta d'aquest periódich, Capmany, n.º 18.

FÓRMULA CIENTÍFICA DEL REGIONALISME

III

Diguerem que en la fórmula del nostre ideal s'hi troban reunidas la vritat, la bellesa y la bondat. Y demostrarem ja que las nostras aspiracions no poden estar més en armonía ab la primera condició. Par-lém, donchs, de la segona.

La causa catalanista es bella. Es la causa de las nobles aspira-cions, de la dignitat, del desinterés, potser del sacrifici; es la causa de tot un poble que 's deixonda de son ensopiment, y ensemps que recorda glorias y ditxas d' un passat que anyora, veu en son ideal una llum de felicitat pera 'l pervindre. Causa tan noble que sembla

creada aposta pera que tingui son mellor aixepluch en lo cor ardorós de la joventut que batega sempre frisós per las ideas més grants y generosas.

S' aixecá una bandera ahont hi tremolavan las quatre barras catalanas y 'l jovent s' agrupá á son entorn pera sostenirla. Mes ¡ay! que no tot se llensá á tant profitós y saludable trevall; una part quedá com en espectació contemplantlo á distancia; altre part, tristíssim y forsós es dirho, li va fer la guerra, es á dir: l' indiferentisme y la política no varen oferir sas mans á la redemptora tasca; lo primer per ignorancia, lo segon per egoisme. Mes reflexioném un moment y veurém si 'n son d' incompatibles las ideas de joventut indiferent y joventut política dintre de Catalunya.

Tots vosaltres hauréu ensopegat alguna vegada ab algun dels individus que 's poden classificar en lo primer d' aquells dos grupos. Los hi heu tirat en cara son retrahiment y os haurán contestat: *som catalans, pero no catalanistas*; aixó es, á lo incomprendible donar per resposta lo absurdo. Absurdo, sí; perque aixís deslligan ó separan lo que no té desunió posible, parteixen lo indivisible, rompen pél mitj un concepte. Racional fóra la resposta, si Catalunya nadant en lo benestar y en la abundancia tingués respectats los drets que avuy se li trepitjan; racional fóra en alguns paysos més afortunats que aquest racó d' Europa; pero en la nostra patria, ahont parla ab llengua extranya qui parla ab lo llenguatge del dret y de la justicia, ahont en plé sigle XIX s' atropellan llibertats y drets que altres nacions més civilizadas concedeixen y prodigan, *catalá pero no catalanista* significa fill d' una Mare pobra, abatuda y maltractada, pero fill desnaturalisat que l' abandona en los moments d' angoixa y pena; significa fill de nostra mateixa Mare, pero fill pródich que fuig renegant de sos debers quan més deu mostrar sa grandesa d' ánima; aixís es com se despullan de tota idea noble y generosa ó com se deixan invadir l' esperit per las tenebras aqueixos *catalans pero no catalanistas*. Los que tals se diguin, los que tals se sentin, que no 's titulin *catalanistas*, es un pobre dret, mes cal respectarlo; pero per son bé, per sa dignitat, que no s' escarneixin ab lo venerable nom de *catalans*.

Mes si aquest es lo concepte que 'ns mereix la joventut indiferent, ¿m' atreviré á exposar la repugnancia que 'ns inspira la joventut po-

lítica dintre de Catalunya! Joves polítichs! Aquets son ja com los malalts que no tenen cura; mes no perque la ciencia no 'ls allargui un remey, sino perque 'l rebutjan. Coneixen la justicia y la grandesa de la nostra causa y s' obstinan en desviarsen; veuhen los mals de la nostra terra y n' hi afegeixen. No sols fugen de la casa payral sino que procuran enrunarla, y no son com lo fill pródich que pot arrepentirse y transformarse, nó; que á aquestos se 'ls veu á tot hora d' amich á amich y ab lo bras sobre la espatlla dels enemichs de sa Mare. ¿Cóm cap tanta negrura en lo cor somrient de la joventut rublert sempre del més noble desinterés? ¿Es potser que aqueix hermós sentiment ha sigut borrarat per l' odiós alé del egoisme? Veusaquí precisament lo móvil que 'ls guia, lo ressort que 'ls fa mourer; sí, que dels polítichs de bona fé á casa nostra ja se n' ha perdut la mena. Mes ¡ay! que no veuhen lo paper desayrat que á Catalunya representan. Deixéu aquesta farsa de la política pera aquellas regions ahont no 's té altre escala pera enlayrarse que ficarse en lo joch groller d' intrigas fetas á la cara de la Nació; deixeu-la pera aquellas ahont no 's coneix altre medi de satisfacer la ambició que fentne sofrir tot lo pes al pays que s' abandona; però á Catalunya que té per senyeras las eynas del trevall y 'ls esperons de la intel·ligencia, á Catalunya ahont las ambicions satisfetas, que suposan rius de suhors, tenen sempre per valla la noblesa y la honradés, no hi vinguéu á establir lo repugnant sistema de cobrar sou pera fer esqueneta á qui millor lo pagui.

Per aixó, en tot quan havem dit ab relació al entussiasme ab que 'l jovent se mira nostra causa, deu entendrers qu' hem fet sols referencia al jovent entenimentat, al quín perteneix afortunadament la inmensa majoría de Catalunya. Mes voldríam presentarne una síntesis gráfica, y trobém que la Mecánica 'ns ofereix termes precisos. Tots sabém que 'l trevall mecánich se compón de dos factors: un camí recorregut y una resistencia vensuda á lo llarch d' aquest camí. Donchs bé: tant lo jovent estudiós catalanista, com l' indiferent, com lo polítich, desde 'l moment en que omplen son esprit de materia científica recorren un camí determinat: tots tres tenen aquest factor del trevall. Mes lo catalanista vens una resistencia en lo camí dels més justos ideals; per lo tant nos ofereix un trevall positiu, es á dir, un trevall motor. L' indiferent no vens ni una sola resistencia en cap

sentit en lo transcurs de sa tasca; un dels factors de son treball es complertament anulat, essent aquest per consegüent igual á zero. Y, per fi, 'l polítich vens, es veritat, una resistència, mes en sentit del tot oposat á la justícia y al patriotisme; y, sent per lo tant negatiu un dels factors, negatiu será també 'l producte, presentantnos aixís un treball resistent que destruhiría al motor dels primers, si aquestos no tinguessin sobrada empenta y decissió pera sostenir la utilitat de sa obra, contrarrestant encara á tot hora l'apatía dels indiferents y la mala fé dels catalans trahidors á sa terra.

J. T.

LO GAYTER DEL LLOBREGAT

S'ha discutit molt y molt sobre l'origen del Renaixement Catalá, especialment en son aspecte purament literari. Alguns, prescindint tal vegada del caràcter genuinament nacional d'aquest moviment, lo cregueren conseqüència, imitació ó continuació del Renaixement Provensal; mes ja ningú gosa avuy á sostenir semblant despropòsit: l'origen de nostra Renaixensa 's troba en la naturalesa mateixa del poble catalá, y la millor prova n' es la obra del iniciador del moviment, *Lo Gayter del Llobregat*, qual edició poliglota s'ha publicat en tres luxosos volums pera commemorar l'aniversari de la primera poesia del celebrat *Gayter*.

Era en Febrer de 1839. Lo poble catalá seguia, ullprés per la política espanyola, la corrent general, sense donarse compte del suprem esforç que estava fent pera prescindir de sí mateix. Una qüestió constitucional primer, una qüestió dinástica després, més endavant diverses qüestions polítiques se debatían per tots los àmbits de la Península á cops de fusell; en las montanyas, carlins y cristins, en las ciutats, madurs y verts, per tot arreu lluytavan. Pareixia que un sol esperit animava als espanyols: la unitat semblava feta: ningú 's recordava de sí mateix ni de sa regió propia. Espanya per Carlos V, Espanya per la Regent, Espanya pel partit del orde, Espanya pel partit de la llibertat...

Potsér escorcollant bé la historia trobaríam que la veu de protesta, de la que 'n diuhen los unitaristas vergonyants la patria petita, no deixa ni un instant de ferse sentir; pero de totes maneres pot afirmar-se que l'any en que aparegué en Rubió y Ors ab sa primera poesia en catalá, aquella veu, si algú la exhalava, quedá ben ofegada pel clamor general y pel brigit y terratrémol de la guerra civil y de las bullangas.

No 's tractava pas, en realitat, de tornar la vida á un mort. La llengua catalana era viva, lo poble lo parlava en familia, en societat y tot, pero esporuguida davant de la poderosa corrent política contraria á sa

existència s' havia retret gayre bé del tot, y no se la sentia en las festas. Aribau havia tingut un instant de penediment, pero fou sols un instant; tots los demés escriptors y ell mateix després de sa celebrada *Oda*, se posava la careta forastera pera tractar assumptos sérios: lo català servia sols pera fer riure al vulgo...

Romàntich y somniador havia d' ésser lo qui s' atrevís á eixir al camp mal armat y sol, dispost á plantar cara á l' estol foraster que destruhia tot l' antich y tot ho avassallava. A qui aytal tasca lo temptés l' amenassava 'l perill més gran que pot corre un home: la mort pel ridicul. Aribau degué calcular la fondaria del abim al escriure sa *Oda á Remisa*, y en compte de deturarshi lluytant contra la corrent, se deixá portar per ella... Tal era l' estat del poble català allavors, que sa resolució li ha valgut coronas dels forasters y aplaudiments dels de casa. Avuy en dia encara trobará imitadors, y aixó que 'l renaixement es un fet, y ha passat més de mitja centuria!

L' art es universal, diuhen los que no tenen ànima prou pura pera gosar, ni pera comprendre l' art nacional. Planyéulos á n' aquets pobres d' esperit, sense familia, sense patria, condempnats á estimarse no més á sí mateixos, planyéulos, però guardém nostre entussiasme pera 'ls quins tot amor per sa patria, fan cara á tot perill. Admirém als que saben enfonzarse en la nau combatuda per tempestad desfeta... bon vent pels que la abandonan!

Lo Gayter del Llobregat es fill de la seva época; no 'l culpém si avuy no 'l trovém genuinament català. Algú haurá cregut fernhi un cárrech d' aquest romanticisme que revelan sas poesias, cosinas germanas de las d' en Zorrilla y d' en Victor Hugo: nosaltres, al contrari, n' hi fem un mérit. Lo propósit d' en Rubió no era altre que reconquistar pera la llengua catalana 'l lloch que li pertoca, ferse entendre del poble y decidirlo, després de convéncel á emprendre una nova via de regeneració. ¿Cóm havia de lograrho sinó parlant com parlava aquest poble l' any trenta nou?

S' ha dit també, á propósit dels resultats que ha donat lo moviment literari que sos iniciadors, y especialment en Rubió y Ors, cercant la India ha trobat la América, es á dir, que no era son objecte sino despertar al poble català pera la literatura. de cap manera despertar-lo pera la política... Si aquest argument fos un cárrech contra en Rubió especialment, no sabriam nosaltres trobar mellor elogi pera ell. Tanta era sa fé y sa confiança en la seva patria que emprengué la obra de sa restauració literaria; l' éxit alcansat en lo terreno literari no ha pogut sorpéndrel, pero l' escarrilament de la Renaixensa catalana cap al camp polítich y social, si ha pogut sorpéndrel no ha lograt ferlo penedir de sa obra. Mes encara tenim nostres dubtes respecte d' aquest particular.

Heus aquí lo que deya en Rubió y Ors l' any 1841, dos anys després de publicada sa primera poesia catalana:

«Fa un sigle y quart en l' analt de Barcelona (Setembre de 1714) que 'ls nostres avis batallaren catorze horas seguidas en defensa de llurs antichs privilegis, y que llur sanch corria á doll per los murs, plassas y temples d' aqueixa ciutat, per poder transmetre á llurs nets la herencia y l' idioma que 'ls havían deixat llurs pares; y no obstant d' haver transcorregut tan poch temps llurs descendents, no solsament han oblidat tot aixó, sino que fins alguns d' ells, ingrats envers llurs avis, ingrats envers sa patria, s' avergonyeixen de que se 'ls sorprengués parlant en catalá, com un criminal á qui atrapan en l' acte. Mes aixó acabarà, al menos s' ho promet aixís lo autor d' eixas poesias, per poch que vage extenentse l' afició que comensa á pendre peu entre 'ls nostres compatricis *envers tot lo que te relació ab la nostra historia.*»

Lo que subrallém ¿no indica quelcom semblant á presentiment, si es que no se 'n vulga dir convicció? Y afegeix tot seguit:

«Catalunya pot aspirar encara á la independencia: no á la politica, puig pesa molt poch en comparació de las demás naciones, las quals poden posar en lo plat de la balansa, á més del volum de llur historia, exércits de molts mils de homes y esquadras de cents de vaixells; mes si á la literaria fins á la qual no s' exten ni 's pót estendre la política del equilibri.»

Es á dir que pera *Lo Gayter del Llobregat* era qüestió de més ó menos possibilitat, nó qüestió de dret, la *independencia política* de Catalunya. ¿Pot tirárseli en cara, especialment á n' ell, que hagi descobert la Amé-rica buscant la India?

Al *Gayter* devem tot lo que som. Sol se presentá á la lluyta, y son exemple y sa veu despertá al poble catalá. Al cap de cinquanta anys d' aquesta elaboració prodigiosa d' una nova literatura. de per tot arreu envían á n' en Rubió y Ors testimonis de simpatia y d' admiració, porque ell ha donat á coneixer al mon que la nacionalitat catalana no morí á mans del absolutisme, ni desaparegué mercés á la esbojarrada tendencia als grans Estats. Per ell regoneixen la nostra existencia tots los pobles, y especialment los que aspiran á sa independencia, com Polonia y Bohemia, 'ns encoratjan á seguir fent via.

Avuy la obra d' en Rubió y Ors ja no es considerada com á una *quixotada*; ¿qué menos podém fer nosaltres, los darrerament arribats á la lluyta quan ja 'ls que 'ns contemplan proclaman nostra victoria que rendir homenatge á nostre capdill? Sa perseverancia, sa fé en la causa catalanista, son patriotisme, lo fan acreedor al més fondo y etern agraïment. Mercés á son esforç la nau combatuda per tempestat desfeta no ha anat á fons: oferimli coronas nosaltres, ja que 'ls forasters lo saludan ab sos aplaudiments.

Y aquets aplaudiments que 's tributan al *Gayter del Llobregat* troba grat resó dintre 'l cor de nostra patria Catalunya, que es

«Una primpcesa esclava
que sa bellesa, de superbia plena,
mirant en la ona blava,
no 's recorda que agrava
sos peus de nen lo pes de una cadena.»

La primpcesa esclava 's remou y proba de trencar la cadena que malmet los peus de nen. S' ha adonat de sa afflictiva situació y se 'n ha avergonyit. Fills de la pobre esclava, honrém com se mereix al germá volgut que, lo primer, ha trevallat pera 'l rescát de nostra estimada Mare.

SEBASTIÀ FARNÉS.

SECCIÓ POLÍTICA

Parlant en nostre darrer número de la célebre Assambléa Republicana (reunida á Madrid pera discutir quan s' ha de volcar la Monarquia), deyam que s' havian notat en las *actas* de sos representants moltes irregularitats y abusos electorals; y preguntavam 'd' aquesta gent hem d' esperarne moralitat?

Donchs be, la dita Assambléa ha presentat un altre caràcter: lo d' estar formada per alguns delegats *cuneros*.

Aixís, per exemple, 'l *gefe* dels zorrillistas barcelonins senyor Sol y Ortega, representava un districte de Guadalajara, ahont potser ni se 'l conegui personalment.

A aquest si que se li traslluhiria sa procedencia *cuan el asiento*.

En cambi 'l de Barcelona quedá sense representació per haverse anulat l' acta del que hi assistí.

Y tot plegat ¿saben perquè?

Perque 'l senyor Sol, ab tot y sa fogosa oratoria, está completament desacreditat entre sos correligionaris catalans, per sa inconseqüent conducta figurant y aprofitant dintre l' Ajuntament de Barcelona com lo mes adicte y mes agraht ministerial de 'n Rius y Taulet.

¿Y pensar que republicans com lo senyor Sol parlan de instituhir una República honrada, séria y digna!

Sempre será quan menos, República d' abusos electorals y de diputats *cuneros*.

Duas de las principals causas de la ruina del pahís.

Los carlins continúan fent viatjes d' assí allá ab ocasió de festejar á son *sub-gefe* 'l Marqués de Cerralbo.

Pero lo mes curiós es que també aquestos com los republicans se fan mes mal ells ab ells que no contra sos enemichs.

En Vich los obsequiaren ab una vetllada y en ella hi sobresurtiren, un discurs del senyor Martí de Rovert que argumentá enginyosament pera demostrar que 'ls íntegros no son elements sans, infalibles, sabís, ni sisquera tradicionalistas; y 'l del senyor Oller que digué que si alguna tradició professan los íntegros es aquella que iniciá 'l bisbe don Opas en las voras del Guadalete y acaba en don Ramón Nocedal.

A tot aixó, no s'ha de dir quin paper hi fan los nocalistas. D'aquestos n'hi han que fins en las cátedras del Seminari tronan contra sos aburrits ex-companys.

Y mentrestant lo públich se convens de qui son uns y altres, y 'ls deixa ben aïslats en sas barallas.

Aixís, á Ripoll, buscantho be, no mes pogueren trobar 8 personas que obsequiessin al Marqués de Cerralbo.

Y 'l rector del monastir, que es nocalista, 's declará malalt de conveniencia per no haverlo d'acompanyar.

¡Sort que després los vigalants lleals, pera desagraviar al delegat de don Carlos, li regalaren molts llangonissas!

Mes val aixís.

Un metje de Sant Martí de Provensals, lo senyor Comas y Masferrer, se presentá com á candidat ministerial á las darreras eleccions parcials de diputats provincials que tingueren lloch á Barcelona fa vuyt días.

Pero la vigilia de la elecció 's retirá de la lluyta per haverse rebut un *carinyosíssim* telégrama del senyor Sagasta, en lo qual se li pregava desistís per aquesta vegada de sortir diputat *pera deixarlo en disposició de cumplir com á GEFÉ DE PARTIR compromisos anteriors* (paraulas textuais de un diari fusionista).

¿No 'ls hi sembla aixó ja 'l mes gran extrém de la *sans façon* de nostres gobernants?

Nosaltres ni sisquera volém comentarho, porque 'ns conduhiria á llençar lo mes terrible anatema contra tots los que 's fan instruments de tan asquerosa corrupció política.

Llegim que en lo Congrés s'ha negat autorisació pera procesar al diputat senyor Bugallal.

De manera que essent diputat, ja 's pot fer impunement tot lo que á un ciutadá 'l podria dur als tribunals.

Aixó fa la apologia del sistema parlamentari.

En l'extracte d'una conferencia donada en lo *Círcul de la Unió Mercantil* de Madrid pel senyor Romero Robledo, hi trobém aquest párrafo:

Confundidos los conservadores y los demócratas por las mismas leyes y por los mismos principios, ha desaparecido por completo la posibilidad de que las cuestiones políticas vuelvan á interesar hoy á las masas populares. Yo no puedo apreciar al menos las diferencias que existan entre unos y otros en la actualidad...

En aixó si que 'l creyém de sobras porque ho ha demostrat prácticament passant d'un camp al altre y cambiant cada día de bandera segons lo que li ha convingut.

En quant á lo primer, també estém ab ell en que han quedat confosos los conservadors y demócratas per una mateixa llei y suprema aspiració: la fam del poder.

Lo títol de la conferencia fou: *predomini de las qüestions econòmicas sobre las políticas*.

Veliaquí condensada tota la táctica dels polítichs espanyols.

Se nota en lo Canadá agitació separatista.

Es una manifestació mes del esperit d'autonomia que viu en tots los pobles; lo Canadá 's rebela contra la dominació británica y aspira á ésser un Estat independent y lliure.

Poch á poch s' arribará al punt de reclamar cada poble sa soberania, lo mateix aquells que may han gosat d' ella que aquells altres que la van perdre un dia per obra de traydors.

També dominan corrents autonomistas en l' Australia.

En Melbourne s' ha reunit un gran Congrés pera redactar las bases d' un projecte de Constitució Federal pera tolas las Colonias.

Y desde ell s' ha dirigit un Missatge á la Reyna Victoria, de potencia á potencia, acatant sa *persona*, pero prescindint del govern anglés; y manifestantli sa actual decissió, sense parlar pera res de las futuras relacions ab la Gran Bretanya.

Ab aquest son ja innumerables los exemples de Regionalisme que Catalunya pot admirar pera decidirse á fer valer sos indiscutibles drets á recobrar la propia personalitat.

Y á tot aixó Inglaterra's va persuadint cada dia ab major forsa de la necessitat que te d' afuixar sas imposicions y tranzigir ab sos súbdits.

Aixís pot veurers comprovat en l' esperit de las darreras declaracions del Ministeri conservador, qual *gefe* Lord Salisbury ha dit ben clar que 'l Govern en la qüestió australiana no s' oposaria al problema plantejat, tendint per la part d' Irlanda á afuixar los lligams que agarroten á eix poble encara mes viril que desdixat.

Es d' esperar, donchs, que pera tothom arribi 'l dia de la justicia.

NI O B E

NOVELA CATALANA, PER D. JOSEPH PIN Y SOLER

II

Posarem punt á nostre passat article, dient que presidit lo conjunt del quadro titolat *Niobe* per lo sentiment del dolor que aquest nom mitològich sintetisa, era com se destacava marcantse de relleu la figura del *Ramon*, lo fill dels amors de *Guadalupe* y del *Jaume*; lo fill natural de la desgracia; lo ser condemnat á ignorar lo nom de llur mare durant tota sa vida dedicada á seguir com per camí d' espinas, las petjadas d' aquella que li doná 'l ser y de la que ni 'l consol pot rebrer de que clogui sos ulls al morir miserablement en lo llit de la santa Casa! Aném á veurer com lo Sr. Pin ha lograt ferlo sobressortir y deixant de banda per ara qualitats que fan d' aquesta novela una joia per admirar en nostras lletres, nos convencerém de que la obtenció d' aquest dibuix perfecte del *Ramón* ab las conseqüencias que d' ell poden deduhirse, nos parlan del valor real de *Niobe*. Mes clar: analisém lo com y manera ab que 'ns explica l' historia del protagonista y trobarém al autor de la novela; prenent nota després dels detalls ab que enquadra aquella historia trobarém al prosista que l' ha escrita; baix tots dos conceptes lo Sr. Pin s' ha revelat ab forsa y es indubtable que aquesta germanó entre lo concebut y lo executat,

existent, mes que 'n los dos altres primers llibres seus en aquest últim, havia de donar lo resultat complet que venim esmentant.

Posarem ja de manifest á nostres lectors lo naturalíssim fonament de las tres novelas que te publicadas (altres seguirán probablement la mateixa vía). Y al arribar á aquesta, á l'últim esglahó pot dirse de la família dels *Garrigas*, lo lector que ha llegit las duas anteriors s'hi troba tant expontáneament portat, tant motivada la trista infantesa del *Ramón*, que sens volguer descarta d'eil las ignocentas alegrias propias de sa edat, y fixant l'atenció en la típica pintura d'uns quants sers desgraciats d'aquets que particularment en los grans centres abundan despertant la compassió del poble y 'l divertiment de la quitxalla y gent petita, contempla lo primer fondo del quadro general, ple de miseria, pahorós, tot dol, d'ahont la llum ne fuig pera posarse demunt d'aquella pobre criatura. D'aquí en avant, nascut ja l'interés per ella, va creixent á mida que l'autor per idéntich camí que 'l comensat, desenrotlla la novela y heus aquí com nos dona compte de llur *subjecte*, com per reflexió de la mort de mossen *Narcís* son *padrinet* estimat, lo qui realment li fou de pare. Arregla dins d'un calaixet un munt de recorts seus; entre altres hi ha un breviarí en quinas últimas fullas hi havia una carta fentli donació; en comptes de firma hi figurava una creu: *Per damunt* (del escrit) *sorreta fina, y la Creu n' arreplegá un gargot tant gros, que malgrat los anys encara n' hi havia força grumolls aferrats. Li semblava quant ne queyan grans que perdía altres tants anys de vida.*

Conseqüència de la mort d'aquest, la de deixar ab la tia *Pona* la casa ahont vivían ab ell, tornant á Tarragona en romiatje que condol; segueix després son enamorament per la sentida *Emilia* á qui ha deixat mes tart pera ensinestrarse en son ofici de fuster á Barcelona; y d'aquí, com pelegrí esma perdut, corrent pahissos extrangers de porta en porta cercant la seua ignorada mare, de la que reb notícias últimament; de la que espera altre cop á Tarragona de tornada, la visita que 'n te promesa, quan rodejat de miseria, la mort lo sorprendé dins l'hospital sens mes parent al costat que aquella tia, que precisada á deixarlo portar allá, nos obra son cor ab son darrer pensament d'entenimentat: *Verge santíssima! Un fill del seu Jaume á la Santa Casa! Un Garriga barrejat ab la pobrissalla!*

Mes, cal tenir present pera jutjar d'aquest mohiment donat al *Ramón* dintre la novela y bellugantse dintre un argument ple d'entrebanchs pera no caurer en llochs comuns be massa freqüents tractantse d'un estudi social d'aquest género, lo grant nombre de personatjes que hi figuran, tots ells ben dibuixats, característichs y veraders, que donan lloch á moltíssimas escenas de complement á la

novela y que contribuïen en grant manera al ajust de son argument.

D'aquestos detalls farém referencia en altre article ab lo quin darém també fi á aquestas notas.

JOAN FREIXA Y COS.

Barcelona 26 Febrer 1890.

NOSTRA DENUNCIA

A fi de que nostres constants favoreïdors pugan enterarse degudament del Judici oral y públich que ab motiu de la denuncia del article publicat en nostre periódich, baix l' epígrafe *L' article 15 pas-telejat*, tingué lloch en la Audiencia de Barcelona lo prop passat dijous, á dos quarts d' una de la tarde, copiém de nostre apreciabilíssim colega *La Renaixensa*, la extensa ressenya que va á continuació d'aquestas ratllas.

No ho fem per compte propi, com es costum en tots los assumptos que tracta LO CATALANISTA, perque, atanyentnos tan directament en la persona d'un de nostres més estimadíssims redactors, no pogués veurehi ningú cap falta d' imparcialitat ó excés d'apasionament, que están ben lluny de dominarnos en nostres travalls de propaganda catalanista y menys encara en assumptos com 'l que 'ns ocupa.

Veigis ara lo que diu l' important diari de Barcelona:

Com estava anunciat, lo dijous tingué lloch en la Sala primera de la Audiencia de Barcelona, la vista en judici oral y públich de la causa seguida contra nostre bon amic don Manuel Folguera y Durán, per suposadas injurias á la Reyna Regent contingudas en un escrit que publicá temps endarrera en LO CATALANISTA que al efecte fou denunciat.

L' acte comensá á dos quarts d' una de la tarde. Presidí la Sala lo magistrat don Sebastiá Fent y Miralles, completant lo tribunal los magistrats don Pau Pastor Gorosabel y don Francisco Dechent.

Exerci 'l càrrech de fiscal lo lletrat don Lleó Benet, lo de secretari don Emili Selva, corrent la defensa á càrrech del distingit lletrat don Joan Sardá, y representant al processat com á procurador lo eximi novelista catalá don Narcís Oller. En lo estrado hi vejerem á don Joaquim Valls y Pallarola y don Sebastiá Farnés.

Ló processat passá á ocupar son lloch y lo restant de la sala s' omplí de gom á gom per nombrós públich en lo que, com es de suposar, los elements regionalistas hi abundavan molt.

Obert lo Judici ab la fórmula de costum, preguntá lo senyor President al processat si 's confessava reo del delict que se li imputava y si estava conforme ab la pena demanada per lo ministeri fiscal. Lo processat respongué que no.

Tot seguit lo senyor secretari, á indicació del senyor President, donà compte del fet de autes, y procedintse á la proba documental, llegí en castellà l' article denunciat, fent la ressenya del curs de la denuncia y anunciant los bons antecedents del processat.

Se llegiren també varis sueltos de gacetilla publicats per nostre colega lo *Diario de Barcelona* quan la qüestió de la modificació d' aquell malhaurat article, en quals sueltos se anunciava la intervenció favorable de la Regenta pera obtenir la desitjada modificació, y además diferentes gacetillas y fins articles de LO CATALANISTA, dels que 's desprenia que nostre colega havia distingit sempre á la augusta senyora ab tota sa consideració.

A continuació, y ab la venia del senyor President, lo fiscal feu las següents preguntas al acusat:

—Fiscal.—¿Se confessa l'acusat autor del article (aquí la fetxa) que publicá LO CATALANISTA de Sabadell ab l' epígrafe *Lo article 15 pastejejat*?

—Acusat.—Així es.

—F.—Al escriure lo processat dit article ¿se fixá be en l' alcans que tenian las sevas manifestacions?

—A.—Lo vaig escriurer sens intenció de ofendrer á ningú.

—F.—¿Ni 's doná compte de que contingúes cap paraula que pogués ser considerada com á ofensiva?

—A.—No.

—F.—A pesar de tot ¿regoneix que en aquell escrit hi està continguda alguna ofensa?

—A.—No.

—L' advocat defensor feu tot seguit al acusat las preguntas següents:

—Defensor.—¿L' acusat pertany á la Associació *Lliga de Catalunya* y es á més son secretari?

—Acusat.—Sí.

—D.—¿Fou firmant del Mensatge que dita associació entregá á S. M. quan vingué á Barcelona, y á més un dels que ab més empenyo reculli firmas que inclourer en aquell document?

—A.—Sí.

—D.—En lo document mencionat ¿no s' hi feyan manifestacions molt entussiasmas respecte á S. M. la Reina Regenta?

—A.—A lo menos molt respectuosas.

—D.—En los Jochs Florals á qual repartició de premis assistí la Reina Regenta ¿no fou tributada á dita senyora una entussiasma ovació?

—A.—Sí.

—D.—¿Era l' acusat adjunt d' aquestos Jochs Florals y contribuí á la esmentada ovació?

—A.—Sí.

—D.—Además ¿no concorregué al banquet, ab que 's festejá com cada any la celebració d' aquella solemnitat, y en que s' acordá ab entussiasme que fos enviat á la augusta Senyora lo ram de flors ab que la taula havia sigut adornada?

—A.—Sí.

—D.—¿Fou la *Lliga de Catalunya* la associació que promogué aquella popular campanya del Primpeipat contra 'l referit article del nou Códich?

—A.—Sí.

—D.—¿Tingué 'l processat noticia del sueltos que publicaren los periódichs en que 's manifestava que aquell article sería modificat favorablement pera Catalunya, y que aquella modificació sería deguda á la poderosa intervenció de la Reina Regent?

—A.—Els foren lo que determinaren lo final del meu escrit.

Tot seguit se procedí á la proba testifical. Fou cridat en primer lloch don Antoni de P. Capmany director de LO CATALANISTA de Sabadell.

A las preguntas del senyor President jurá que diria la veritat y manifestá sa edat, estat, professió, residencia y que may havia sigut processat.

Lo ministeri fiscal preguntá tot seguit:

—Fiscal.—¿Es lo testimoni Director del periódich de Sabadell LO CATALANISTA?

—Testimoni.—Sí.

—F.—¿Veje l' article d' autes avans de sa publicació?

—T.—Sí.

—F.—¿Conegué que en dit article hi haguessen manifestacions ofensivas?

—T.—No.

—F.—¿Sab qui es l' autor d' aquell escrit?

—T.—Sí, don Manuel Folguera y Durán.

—F.—¿Sab si 'l processat en aquell escrit se proposá deliberadament proferir ofensas contra 'l Parlament ó contra 'l Jefe del Estat?

—T.—No ho crech.

—F.—¿No fou discutida en la redacció la conveniencia ó nó de publicar aquell article?

—T.—No.

A petició del defensor y per orde de la presidencia son posats de manifest al testimoni varios números del periódich de que es director y qual autenticitat reconeix.

A continuació es cridat don Joan Comas y Faura en qual establiment tipogràfic situat á Sabadell s' hi imprimeix LO CATALANISTA. Lo testimoni no ha sigut may processat.

Després de las preguntas de consuetut del senyor president, li preguntá 'l ministeri fiscal:

—Fiscal.—¿Lo testimoni es amo del establiment en que s' hi imprimeix LO CATALANISTA?

—Testimoni.—Sí.

—F.—¿Vosté te noticia de qui es l' autor del article d' autes?

—T.—No.

—F.—¿No sab que es son autor don Manuel Folguera y Durán?

—T.—Nó, porque no més rebo 'ls originals de mans del director senyor Capmany, y als altres redactors no 'ls hi conech la lletra.

Li son ensenyats varios números de LO CATALANISTA y regoneix que efectivament han sigut impresos á casa seva.

La defensa renunciá als testimonis de descárrech.

Acabada la proba testifical la presidencia concedí la paraula al ministeri públich.

Comensá 'l senyor fiscal per manifestar que sa situació era veritablement molt anguniosa, ja que 's tenia de posar en contraposició ab los desitjos d' un poble quals bellas qualitats se complavía en admirar; que ell

també era fuerista, com á bon fill d' Aragó, quals privilegis foren també arrebaassats, mes que no obstant, comprenia que las exageracions únicament contribuïen á la ruina del país. Que comprenia lo regionalisme sentat baix altrás bases que las que pretén lo de nostre pays. S' extengué en consideracions sobre la *manera* ab que s' impugná aquí aquell atac á nostras lleys. Digué que l' autor del article d' autes havia volgut defensar la legislació catalana, mes que pera ferho no tenia cap necessitat d' ofendre al Parlament y menos al jefe del Estat. Que á no ser per aquella manera li hauria bastat la declaració del processat de que no tenia intenció d' ofendre á ningú, pera que modifiqués sas conclusions y demanés rebaixa de pena. Analisa baix especials punts de vista l' article denunciat. Feu una digressió sobre la prempsa, á la que compará al ferro que com á medicament vigorosa la sanch y convertit en arma dona la mort. Lamentá que s' acusés al Parlament de desacreditat y d' altrás cosas, lo que constituïa una ofensa, y de que s' emetessin conceptes dels que 'n resultava injuriada la personalitat del jefe del Estat. Llegi alguns trossos del article d' autes pera probar que queya baix l' acció d' alguns articles del Códich penal, ja que redundavan en desprestigi del poder real y eran en conseqüència injuriosos; manifestant que 'l Tribunal no podia creure en la falta d' intenció del processat al escriure aquell article, sino que devia atendre als fets tal com ells son. Que 'l processat podia ó no tenir intenció al publicar aquell article, mes que 'l delictu arrancava de sa publicació. Digué que no apreciava circumstancias modificativas del delictu, y després de lligar alguns articles del Códich penal comprensius del delictu en qüestió, suplicá al tribunal que imposés al processat la pena demandada de dos anys, quatre mesos y un día de presó correccional, 500 pessetas de multa y al pago de las costas.

Tot seguit comensá sa notabilíssima peroració l' advocat defensor don Joan Sardá.

Quan ho sentit, digué, que 'l ministeri fiscal preguntava ab tanta insistencia al processat si havia tingut intenció d' ofendre al Parlament, me preguntava: ¿Es que aquí 's tracta de castigar algun delictu contra 'l Parlament ó suposadas injúrias contra 'l Jefe del Estat? Com que á lo últim se refereix la denuncia únicament hom de veurer si aquest delictu existeix.

Lo processat no te cap culpa de que 's promulgúes aquell article del Códich civil contra 'l que s' aixecá tota Catalunya en entusiasmats y calurosas manifestacions. ¿Qué hi hagué exageracions en combatrer aquell article? ¿Y cóm pot dirho 'l ministeri fiscal que ha manifestat que, á ser catalá, també ell hauria defensat nostra legislació ab la mateixa energia? ¿Y cóm nó si aquell article era indefensable y tant que fou revocat per los mateixos que 'l varen promulgar?

Esplicá tot seguit una part del article quinze primitiu pera analísar la campanya contra ell sostinguda á Catalunya, y en lo que afirmá que hi havían pres part tots los elements sans de nostra terra.

Manifestá que nostra legislació havia tingut un advocat; la Reyna Regent, que al veurer la unanimitat de Catalunya pera que desaparegués aquell article, interposá pera lograrho tota sa influencia.

Que allavors arribá aquí la notícia de que aquell article havia sigut modificat, sabentse també tot seguit en que consistian aquelles modificacions. Y ara jo pregunto, afegí: ¿Los que emprengueren la campanya

nya contra 'l Códich, podían acceptar bonament las primeras modificaciones?

Allavors fou publicat l' article d' autes, qual fondo estaria en lo just quan al cap de valí fou concedit lo que 's demanava en ell. Las modificaciones primitivas del article 15 foren rebutjadas pera proceder á las mes acceptables de després.

Resultant just lo fondo del article veyém ara sa forma. En aqueix punt lo senyor Sardá ab sa reconeguda competencia literaria analisá la manera de ser de la literatura catalana, espontáneament naturalista y ab manifesta tendencia á la plasticitat de las imatjes, á fi de que 'l tribunal no donés mes alcans á certas frases; del que ellas tenon realment. Ne citá algunas contingudas en lo denunciat article fent veurer que si se las podia criticar d' una mica *cruas*, d' injuriosas may. Per lo tant que era pura é infundada suposició lo de las ofensas del Parlament.

Y tot seguit passá á analizar l' apartat últim del article d' autes en que 'l Ministeri públich hi pretenia trobar las injurias contra la Reyna Regenta. Manifestá que si 'ls conceptes y paraulas en ells continguts haguessen aludit al President del Consell de Ministres y no al Jefe del Estat ningú 'ls hauria eregut injuriosos.

Llegí part d' una sentència del Tribunal Suprém en la que 's disposava que no estant ben determinat lo que constituheix ofensa contra 'l Poder Real, s' acudeixi pera fixarho al article 491 del Códich en que 's designa lo que constituheix injuria, que es, segons lo citat article, tot lo que ocasiona á una persona qualsevol, deshonra, descredit ó menospreci.

¿Ocasiona res d' aixó, preguntá, l' últim apartat del article en cuestió? No per cert, lo que hi ha es certa amargura y si 's vol una mica de desenfado. La Regenta era advocat de nostre Dret. Y d' haverse aquest perdut, no se la injuriava dihentli lo que ve á fer aquell apartat del article: ó no m' has entés ó no has empleat al defensarme tota la energia convenient.

Llegí un tros d' altre sentència del Tribunal Suprém donada al dia 22 de Mars de 1884 en que s' afirma que no consisteix injuria contra 'l Poder Real las alusions que se 'ls hi fassin per escrit, fins ab certa irreverencia. Lo desenfado no arriba á irreverencia afegí: ¿cóm pot donchs ell constituhir injuria si no ho es l' altra?

En quant á la intenció digué que se li hauria de suposar si alló ho hagués escrit en Cánovas ó en Ruiz Zorrilla; mes que no la tenia son autor, que res hi guanyava, com ho manifestá clarament.

Jo m' havia proposat fer venir aquí 'ls presidents de la «Lliga de Catalunya», (á la que califica d' Associació la mes activa de nostra terra) pera que ab sa autorizada paraula manifestessen al Tribunal com los catalanistas no tenen cap provenció contra la Reyna Regenta. Los antecedents d' aquest grupo excluhoixen tota idea d' injuriaria. Per ells es purament cuestió accidental la de la forma de govern. Per lo tant no son enemics de la monarquia; al fer aquellas manifestacions no treballavan per cap cambi de situació.

Al contrari eran ben manifestas sas simpatias pera la Regenta. Esmentá la ovació que se li tributá en los Jochs Florals. Aquella festa degué ser aplassada pera que hi pogués concórrer; lo processat fou un dels que votá l' aplassament y contribuí á la ovació. Parlá del Missatge quals

primers párrafos eran encomiástichs de la augusta Senyora; lo processat no tant sols lo firmá sine que cercá firmas ab que omplirlo. ¿Y després d'aixó havia de ser ell qui la ofengués intencionadament?

Al parlar de la pena que demanava 'l ministeri fiscal, digué que era la que s' imposava al fals testimoni, al farmacéutich que per deixadesa mata, al falsificador, al que crema ó destrueix documents, y que pugnava ab la consciencia demanaria per un cas semblant. Digué que fins la creya inconvenienta, ja que avuy, en que més que may convé á las institucions conservárlshi tot lo prestigi, s' obraria ab poch acert enagenántlosli las simpatias d' un grupo, com lo catalanista, tan important, y manifestá finalment que esperava que 'l Tribunal, obrant ab estricta justicia, concedirá á son defensat la lliure absolució.

Terminada la oració de la defensa y després de preguntar al processat si tenia res que alegar, lo President declará vista la causa pera sentencia.

Lo numerós públich desocupá la sala, al sortir de la qual l' advocat defensor don Joan Sardá fou calurosament felicitat per molts concurrents.

Tal fou lo judici, que acabém de ressonyar pobrement, de la causa seguida contra nostre bon amich don Manuel Foiguera y Durán, y doném també desde aquest lloch nostra felicitació á son digne defensor don Joan Sardá, esperant poder ferho ab doble motiu, si com desitjém, nostre amich surt absolt.»

Are, havent complert ab nostres llegidors donántlosli compte del Judici oral y públich anteriorment citat, réstans sols felicitar entusiastament y ab tota la efusió de la nostra ánima, com ja ho férem personalment al acabar la vista, al distingit lletrat y reputat escriptor catalanista don Joan Sardá, per la brillant defensa que devant de la Sala, fou de nostre estimadíssim company y del article objecte de la denuncia, defensa, que si entussiasmá al públich que l' escoltava, no dúptém ha de influir extraordinariament en l' ánim dels magistrats que han de donar lo fallo, que esperém tranquils y confiats en la rectitut de la justicia.

PRIMAVERA

Al peu d' un alta muixera,
vora una clara corrent,
vegí un jorn la Primavera
obrirne la flor primera
com mon primer sentiment.

Unint fulletas de rosas
á n' als botons de clavells,
formaren sas mans preciosas
mil papallonas ayrosas
á l' ombra dels pinatells.

Feu jugar á las ondinas,

guarní 'ls amors son bressol;
y fins ab sas mans divinas
teixí de brossa y espinas
los nius, al escalf del sol.

Feu contar á las onadas,
los grans misteris del mar,
y ab sas ardents ulladas
voigué aixecar nuvoladas
que après devia plorar.

Al pi pel llamp fet esberlas
que ab cor badat mira al cel

concedí cántichs de merlas,
y feu rajar com á perlas
de las abellas la mel.

Sobre la terra embaumada
dongué á tot formas de cor:
la poncelleta tancada,
la jove fulla brotada,
la rosa banyada en plor.

Feu tornar las aucelladas
per sobre 'ls munts reilant,
passant las grants serraladas
com mils de notas plegadas
del arpa del mon vibrant.

Desperta ja la Natura,

l'inmergí en onas de pler;
y, entrant en la criatura
del Univers la ventura,
feu gosar son cor també.

Y jo, al veure eixa florida
cap al herbey devallant,
y com al goig de la vida
quedá la mort adormida
sota las flors del voltant.

Vaig dir: somnieu, criaturas,
com verges del paradís,
somniau en mar de dolsuras;
las ditxas del amor puras
son alas del cor felís.

RAFAEL SALES.

Lo conegut viatjant de gèneros catalans en Amèrica, don J. Puigdollers y Macià, digníssim fill d'aquesta ciutat, desde Chile, ahont se troba en la actualitat, li ha remés al distingit industrial don Ferrán Alsina una interessantíssima carta de la qual retallém ab gust los següents párrafos:

Aquest pahís un tant postrat encara de resultas de la passada guerra contra Perú y Bolivia de la que fou vencedor, marxa en las actuals circumstancias per una vía de progrés y avensament, y fundats motius fan creure un porvenir de prosperitat y riquesa.

Las operacions comercials ab Espanya en aquestos últims anys han estat pocas y desgraciadament, han deixat molt que desitjar.

Los següents datos estadístichs nos demostrarian aquesta veritat.

Comers hagut entre Xile y Espanya desde l'any 1885 al 1888:

IMPORTACIÓ EN XILE.		EXPORTACIÓ Á ESPANYA.		TOTAL.
Any 1885.	223,875 \$ m/a	\$ m/n	223,875 \$ m/n	
" 1886.	213,292 "	49,845 "	263,137 "	
" 1887.	240,524 "	8,110 "	248,634 "	
" 1888.	227,473 "	894 "	228,369 "	

Comers total de la República ab l'Exterior en los mateixos quatre anys:

IMPORTACIÓ.		EXPORTACIÓ.	TOTAL.
Any 1885.	40.096,629 \$ m/n	51.259,623 \$ m/n	91.356,252 \$ m/n
" 1886.	44.170,147 "	51.240,149 "	95.410,296 "
" 1887.	48.630,862 "	59.549,958 "	108.180,820 "
" 1888.	60.717,698 "	73.089,935 "	133.807,633 "

De modo que segons se desprén de las anteriors cantitats, lo comers total hagut entre Xile y las nacions estrangeras ha progressat ab aquests quatre anys ab un promedi de 23'106 p. o/o mentres que lo hagut ab Espanya en igual período no ha aumentat mes que un promedi de 12'078 p. o/o.

Resultat de tot aixó, que havém fet com los de Jerusalém: "Com mes aném menos valém."

Es que 'l país no está predisposat á rebre ó consumir las nostras produccions?—Es

que á nosaltres no 'ns son convenientes los seus fruyts?—Será monopolisat lo comers per algunas nacions favorescudas?—Son ó no convenientes las nostras manufacturas á n' aquesta República?—Qué es lo que impideix las nostras transaccions comercials y quin lo medi de facilitarlas?

Ve l' hi aquí 'ls punts que 'm servirán de bases per formar l' estudi particular del nostre comers ab lo de Xile y lo modo de fomentar-lo, y pera 'l que 'm valdré de una série de correspondencias que si á Deu plau aniré dirigintli durant lo meu viatge.

Puch assegurarli que he fet y faig un estudi lo mes complert y concientsut possible y en quan permeten mas escassas forsas, á fi de donar á coneixer als nostres productors y comerciants un mercat en lo que, si he de moment hi toparém ab algunas dificultats que sens grans esforços poden ser remediadas, podrém obrir al cap de poch camí á una corrent de negocis en be dels dos pahissos.

Com se pot deduhir d' aquesta carta, nostre distingit company d' ideas, senyor Puigdollers, se proposa enviar desde Chile una série d' estudis sobre la manera de ser d' aquella terra, ab la qual tant nos convindria entaularhi relacions comercials.

Aixís saben trevallar los bons catalanistas pels interessos materials y morals del Príncipat.

Nosaltres li agraphím de tot cor aquest noble entusiasme al senyor Puigdollers, que ja deixá ben sentada sa reputació de patriota en l' utilíssim folleto que publicá temps enrera sobre la *República Argentina*, dedicat á sos consocis de la *Lliga de Catalunya*.

NOVAS

Al objecte de no sacrificar en res la oportunitat del original que teníam preparat pera aquest número, y tenint al propi temps, desitjos de donar á coneixer á nostres llegidors lo trámit de la causa seguida contra nostre redactor don Manel Folguera y Durán, per son article publicat en aquest periódich baix l' epígrafe de *L' article 15 pastejejat*, no hem reparat en augmentar en vuyt planas mes la publicació del present número.

Definitivament lo próxim dissapte tindrà lloch en nostre Teatro Principal, la vetllada que pera commemorar lo tercer aniversari de sa fundació celebrarà lo *Centre Catalá* d' aquesta ciutat.

En aquest acte, que com ja diguerem, será de gran trascendencia pera la causa de la patria, hi estarán representadas las mes importants Associacions y periódichs catalanistas, assistinthi també gran número de literats y poetes de nostra estimada Catalunya.

Esperém ab ánsia la celebració de tant trascendental acte, del qual ne donarém detallat compte als nostres llegidors.

Víctima de una llarga malaltia ha baixat á la tomba nostre particular amic don Joseph Ventura Tarrida, soci del Ateneo Sabadellés y un dels que havia pres part mes activa en las Subseccions lírica y dramática.

Síali la terra lleu.

Havém rebut atenta invitació, que agraphím, pera assistir al *Concurs vitícola* que se

celebrará avuy en Badalona com ja anunciarem oportunament y del qual ne donarém compte en un dels pròxims números.

La nevada que descarregá sobre aquesta ciutat lo dimecres passat, ha refrescat la temperatura molt considerablement, tant es aixís que 'ls matins y vespres son de crú hivern.

Dinhen las personas péritas que si be la nevada fou molt favorable per l'avinguda de las aguas, se creu que será molt perjudicial pera arbres y plantas.

Lo govern dels Estats-Units consigna tots los anys en sos pressupostos la quantitat de 100,000 duros pera compra de llevors de tota mena de grans, després de sufrir un rigorós ensaig las mostrats que 's presentan.

Com un dels principals elements d' una bona cullita es la excelent qualitat de las llevors, los senadors y diputats reparteixen gratuïtament als agricultors de sos respectius districtes totas las llevors adquiridas pel govern.

¡Exactament igual que á Espanya!

Aquí si acás lo que fan los governs es extirpar totas las llevors hagudas y per haver de la riquesa y del benestar del pahís.

L' últim número del setmanari *La Veu del Camp*, reüssó d' la *Associació Catalanista* de Reus, publica sencer lo ben pensat *Discurs* que en la Sessió Inaugural del present any de la referida societat hi llegí son digne Vis-president don Anton Pascual y Cugat.

La notable revista *La Ilustración* que publica la casa Tasso de Barcelona, porta en son número corresponent al día 15 de Febrer, un preciós grabat (que comprén las duas planas centrals) representant los tres finals d' acte de la preciosa tragedia darrerament estrenada en lo Teatre Catalá, *Rey y Monjo*. Además publica una entusiasta biografia de son autor, don Angel Guimerá, é inserta un exacte retrato del mateix en sa primera plana.

Se parla de la próxima visita del *pastelero* polítich senyor Gamazo, á nostre terra, ab l' objecte de explotar en profit propi las conviccions proteccionistas dels catalans.

Sobre aquest particular, estém del tot conformes ab la opinió del corresponsal de *La Renaixensa* en Madrid, qui 'n parla ab los següents termes:

He sentit dir també que aquesta próxima primavera, lo senyor Gamazo se proposa fer un viatge á Catalunya, esperant que haventse fet ara proteccionista nacional, los industrials de Barcelona lo rebrán ab palmas. No es extrany que tal esperi, si es cert com per aquí 's diu que hi ha en los centres proteccionistas de Barcelona, qui travalla per designar á Gamazo representant y jefe del moviment económic de Catalunya, y fer d' ell un altre Madoz, que tant be sabia trampear las cosas, deixant als catalans, casi sempre, contents y enganyats.

No voldria pas, ni 'm proposeo desflorar las ilusions que en aquest punt se pugui fer lo senyor Gamazo, si es cert que á tal aspira; pero es trista cosa pensar en que arribi á tant l' abandono dels representants que en lo Congrés y 'l Senat te Catalunya, que sigui possible s' hagi de recorre á un foraster pera que defensi aquí 'ls interessos de la nostra regió. Si no tením ningú, si la propaganda ridícula en favor del indiferentisme polítich nos porta á tal extrém, calli Catalunya y deixi fer.

O lo que es millor encara: en las vinentas eleccions de diputats despertis de son indiferentisme, y envihi á las Corts un ó mes catalans de cor prou desinteressats y decidits pera defensar nostres interessos, á las bonas, á las malas, ó com convingui millor.

Es la única solució pràctica.

Actualment s' está discutint en lo Senat una nova lley pera reglamentar lo cos de Secretaris d' Ajuntament, ab la qual se minvará més de lo que ho está la autonomia municipal, ja que no podrán nombrar lliurement aquells funcionaris las Corporacions que en ells deuen depositar sa confiança.

Per Catalunya sobre tot lo nou descobriment burocràtic, nos vindrá d' alló millor. S' ompliran ab castellans las secretarías dels Ajuntaments, y ara sí que fins en los poblets més insignificants haurán de parlar en castellá 'ls pobres regidors.

Peró, senyors, ¿es que la gent que 'ns mana té 'l dó del desacert? ¿ó es que s' han proposat clórens cada día en círcul més xich porque la nostra paciència s' apuri més abiat...?

Lo Concurs vitícola, organísat pel *Foment de l' Agricultura* de Badalona, promet ser una gran cosa, segons denotan los preparatius. La festa durará vuit dias, desde avuy al 9 del corrent: Además de la exhibició de tot lo referent á la viticultura, s' efectuarán probas ab los instruments presentats, haventhi ja que cridan justament l' atenció, donchs s' están arreglant las instalacions en la Sala del Teatro Espanyol de dita vila. Lo diumenge últim hi arribá la nova gran arada de la casa Vernet de Beziers, moguda per medi de hójit ab duas cavallerías; es una potenta arada que pot enfonzarse fins á tres pams y mitj.

Sé coneix que á la casa Vernet de Beziers tampoch li ha sigut obstacle pera concorrer 'l que 'l *Cartell* fos escrit en catalá. ¿Ho te entés *La Publicidad*?

Y á propósit d' aquest *Concurs*, llegim en un periódich lo següent:

"Pero ¿y ab quina ajuda conta lo *Foment de la Agricultura* de Badalona? Unicament ab sos propis medis. Fins ara ni la Diputació, ni 'l Gubern s' han recordat de la utilitat de aquets concursos.

Lo que podria fer aquella digníssima associació es pendre 'l títul de *Foment de la cria caballar*, construhir un hipódromo y dedicarse de plé á plé á las carreras de caballs; y ja veuria llavors com lo gubern y las corporacions oficials que avuy desdenyán los seus esforços en pró de l' agricultura, s' adelantarian á oferirli premis valiosos, com acostuman á ferho sempre en semblants cassos, á favor d' una festa que té tant de tonta com d' aristocrática."

Sols la Corporació Municipal de Badalona li ha concedit al *Foment* 500 pessetas de subvenció.

¡Quina vritat més amarga enclou aquet aislament del Municipi badaloní!

Peró aixís es més gloriosa la obra del *Foment*.

Lo Catalanisme está d' enhorabona. Cada día apareixen novas entitats, associacions y periódichs, disposats á defensarlo ab totas sas forsas.

La darrera que ha sortit á la vida pública á lluytar per la autonomia de nostra terra es lo *Centre Catalá* de Valls.

Ja han sigut aprobats los Estatuts de la nova associació, quedant elegida sa Junta Directiva en aquesta forma:

President, don Joseph Gatell; *Vis-president*, don Ramón Abelló; *Secretari*, don Lluís

Vidal; *Vis-Secretari*, don Laureá Plana; *Tresorer*, don Salvador Figuerola; *Contador*, don Joseph Bonet; y *Vocals*, don Antoni Padró, don Francesch Pons y Pons, y don Pere Miallet.

Ab goig íntim saludém al nou *Centre* que ve á ajudarnos en nostra patriótica tasca.
Conti ab nosaltres en tot y pera tot.

La Junta Directiva del Colegi Notarial de Barcelona ha acordat reunir al mateix en assemblea ó junta general al objecte d' estudiar las institucions del Dret Catalá que deu comprendre l' Apéndice del Códich Civil.

Si 'l Colegi de Notaris no fos una Corporació inficionada de política centralista, lo millor que podria fer es negarse en rodó á facilitarli datos á una Comissió forastera, pera que aquesta, extrafentlos y falsificantlos, destruheixi d' una ploma las nostras lleys més estimadas.

Cap Corporació genuinament catalana deuria transigir en que las disposicions de Dret Catalá fossin dictadas ni modificadas per cap entitat forastera; reivindicant aixís d' una manera cumplerta la autonomia legislativa de Catalunya.

Segons llegim en nostre apreciat colega *El Tarrasense*, la Cambra de Comerç de Tarrassa ha rebut una comunicació de la de Lisboa, en la que 's plany la falta d' un tractat comercial entre abdós payesos que facilités la rebaixa dels drets d' entrada en lo vehí regne.

Aixís ho creu tothom en nostre pays.

Pero 'l Govern... ¿qué sab de lo que 'l pays vol?

Se troba en Catalunya lo conegut felibre provençal Mr. Louis Ronmieux, que havia assistit alguna vegada en nom del Rosselló á la patriótica festa dels *Jochs Florals*.

Li enviém nostra abressada fraternal al entussiasta catalá de Fransa.

Lo dilluns passat se celebrá en lo *Centre Escolar Catalanista* de Barcelona la quinta conferencia de las que 'l distingit juriconsult don Frederich Paig Samper está donant en son *Curs de Dret Catalá*.

Versá sobre 'l tema *Constitució de la familia catalana; règimen económic de la mateixa*.

Lo conferenciant fou ab justicia molt aplaudit.

Ha cantat en lo teatre "Tomás Terry" de Cienfuegos, lo soldat tenor don Angel Valenti Vanti, que fou extraordinariament aplaudit.

Lo soldat Vanti, que tau bona veu de tenor posseheix, es natural de Planús, provincia de Girona, té 23 anys d' edat, y comensá á servir en la quinta del 86.

Dona lo si bemol sense cap esforços. Segons opinió d' alguns professors de Cienfuegos promet ser una joya del art líric.

Tením noticia de que l' escriptor de Roma don Lluís Sunyé ha traduhit al italiá la immortal tragedia del senyor Guimerá, *Mar y Cel*, la qual te en estudi l' eminent actor Novelli, pera estrenarla en sa próxima campanya en Barcelona.

Ho consigném ab gust.

Diu *El Labriego*, de Vilafranca del Panadés:

Nostre *Centre Agrícola* s'ocupa ab activitat, á qual efecte ha celebrat varias sessions, pera contestar á la informació que s'ha demanat sobre denuncia dels tractats de comers que, com saben nostres lectors, terminan en 1892. Se parlará molt, s'escriurá no poch, pero al últim, lo govern que aguanta las riendas del pressupost, farà lo que més li *convingui*, ab entera independencia de las peticions que hagi formulat lo pays.

Té rahó el colega. Y quan aquesta es la expressió de la creencia general, seguim contribuint tranquilament á la comedia que s'está preparant entre bastidors.

S'ha publicat un opúscul molt interessant sobre la *Condició jurídica de la actual enfiteussis catalana*, degut al notari don Antoni Gallardo.

Es recamanable pera 'ls advocats y notaris catalans.

En l'important diari de Buenos Ayres, *La Nación*, ha publicat una sèro d'articles sobre 'l'Renaixement literari y social de nostra terra, l'entusiasta catalanista resident en la República Argentina, don Joseph M.ª Oller.

Aixís se contribueix á popularisar nostras glories patrias, fentse conèixer y apreciar de veras la justicia de las nostras aspiracions.

Rebi 'l senyor Oller la nostra enhorabona.

Próximament arribará á aquesta ciutat lo curdo de don Enrich Serra *Jesús y 'ls nens*, que tant éxit ha obtingut en Roma.

Se creu que la distingida senyora viuda de Tolrá, pera qui ha sigut pintat, permeterà que s'exposi al públich durant alguns días pera que pugui ser apreciat y admirat.

Aixís podrà rendirli 'l poble catalá just homenatge á un de sos artistes predilectes, del qual ne fan cada día entusiastas apologías los millors periódichs estrangers, especialment los italians y francesos.

Segons sembla, s'ha constituït en la vehina ciutat de Tarrassa una nova associació industrial-nomenada *La confidencia mútua llanera*, á la qual s'han adherit varios fabricants d'aquesta població. L'objecte de dita societat es aixecar una gran fàbrica de vapor, haventse adquirit ja 'ls terrenos necessaris en la part de la Riereta de Tarrassa pera construir l'edifici que podrà rendir una forsa motriu de 500 cavalls.

Feya temps que no explicavam desgracias dels toros.

Aquí va un retall de diari barceloní que 'n relata una ocorreguda en la vehina capital lo passat diumenge:

"Segons se 'ns diu, ahir á la tarde, en la plassa de toros, mentres una colla de toreros de secá jugavan ab un badell, la contrabarrera s'omplená d'aficionats al espectacle, y al deixar anar una altra bestia li obriren solzament la porta que dona pás á la contrabarrera y succeí lo que ja 's pot preveure. Hi hagué revolcadas á dotzenas y moltes contusions. Lo qui 'n sortí perjudicat fou una criatura d'uns vuit anys, que á última hora se 'ns digué que havia deixat d'existir á consecuencia de la agafada."

No li ha dupte que aixó es altament moralisador.

L'enginyer inglés M. William R. Gibbons ha enviat recentement un donatiu al Director de la Biblioteca-Museo Balaguer, que consisteix en medallas de coure, encunyadas

en distintas épocas en Grecia, Iberia, Cartago, Roma, Gran Bretanya é Irlanda. També 'l pintor filipí don J. Luna ha regalat ab destí á ia mateixa biblioteca un volum que 's titula *Successos de las islas Filipinas* per lo doctor don Antoni de Morga, obra publicada en Méjich l' any 1609, novament treta á llum y anotada per don Joseph. Rigal y precedida d' un prólech per l' escriptor austríach Ferran Blumentritt.

S' ha estrenat en la Gaité una obra d' espectacle, nomenada *Le Voyage de Suzette*, la qual en varios quadros descriu diferents payssos.

Entre ells s' hi conta Barcelona, ahont s' hi balla 'l bolero g seguidillas y 'ls actors se dedican á córrer una *juerga andaluza*.

Se veu que aquesta gent consiexen poch á Catalunya.

Lo qual uo te res d' extrany; perque ells deuen pensar, *qui va ab un coix al cap del any es coix y mitj*.

Al preu de dos rals, s' ha posat á la venda l' obra catalana del entussiasta catalanista reussench don Salvador Vilanova, *Primers Passos*, destinada á la ensenyansa en nostra lengua.

També está en projecte la publicació d' un altre, que ve á continuació de la citada obra, baix lo títul de *Enciclopedia de l' infancia*, del mateix autor.

Donada l' importancia de las dos obras, creyém que serán molts los mestres, y també alguns pares, que l' adoptarán, los primers pera ensenyar á sos deixebles, y los altres á sos fills, la llengua de la terra.

D' un notable article publicat en *La Ilustració Catalana* pel conegut Catedràtich de Barcelona don Antoni Rubió y Lluch ne retallém lo següent párrafo:

Hi ha alguns autors antics catalans qu' están de bona sort. Un d' ells es sens dupte lo juheu de Barcelona, Jafuda, escriptor del sigle XIII, del qual s' han fet ó s' preparan, enguany, que sapigám, tres edicions. La primera, que es fins ara la única que ha vist la llum, deguda al eminent filòlech catalá En Balari y Jovany, qui ha publicat las *Sentencias morales* en la *Biblioteca de la Revista catalana*, acompanyantlas d' un magnífich vocabulari ó glossari en que 's declara lo sentit d' algunas veus usadas per aquell escriptor, avuy poch conegudas. Lo senyor Morel Fatio 's disposa també á fer conèixer lo Códice d' en Jafuda, que 's conserva en la Biblioteca Nacional de París, y darrerament hem vist los primers plechs de la correcta edició que está fent de las *Sentencias Morales*, tenint á la vista los Códices de Madrid, de París y algun altre mes, nostre amich D. Gabriel Llabrés, entés filòlech y crítich mallorquí, un dels mes entussiasistas conreadors de la literatura catalana, á la qual enriqueix abiat ab una copiosa biblioteca dels autors dels millors sigles de nostra llengua.

ANUNCI OFICIAL

BANCH DE SABADELL

Aquesta Junta de govern en reunió d' avuy, ha acordat proposar á la Junta general la reforma dels articles 2.^{on}, 4.^{rt} y 25 dels Estatuts socials y 12 del Reglament general, y, al efecte, que 's convoqui á Junta extraordinaria pera 'l día 16 de Mars prop vinent y hora de las deu del matí, en lo local de la Societat.

Se convida donchs á dita Junta á los senyors accionistas féntlos hi present que los que desitjin assistirhi, haurán d' efectuar en Secretaria 'l dipòsit de 20 accions, quan menos, desde 'l día 3 al 8, abdós inclosos, del mateix mes de Mars y hora de 4 á 5 de la tarde.

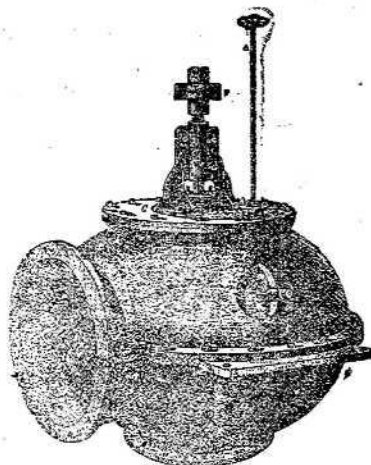
Sabadell 10 de Febrer de 1890.—Lo President, *Antoni Oliver*.—P. A. de la Junta, *Joseph Cirera*, Secretari.

ANUNCIS PARTICULARS

TURBINA LEF-FEL

La més sòlida, sen-
silla y de més efecte
útil que 's coneix
avuy día.

Rendiment de forsa
práctica 8 0/0

Pasan de 14.000
las que ja funcionan.

Únic representen-
tant en Espanya, DON
ALBERT PUIGJANER.

Carrer d' Ausias March, n.º 91, entressol.—BARCELONA

ANIVERSARI DE LA MORT

DE

D. JOAN CIRERA Y COLL

—❖❖❖ Q. E. P. D. ❖❖❖—

Sa VIUDA, FILLS, FILLA, FILLA Y FILL POLÍTICHS, NETS, GERMÀ, GERMANA Y GERMÀ POLÍTICHS, COSINS, NEBOTS Y DEMÉS PARENTS, suplican á sos amichs y coneguts, se serveixcan. assistir á alguna de las missas y ofici, que en sufragi de la seva ànima se celebrarán demà dilluns, 3 dels corrents, á las 10 del matí en la Iglesia de la Puríssima Concepció.

LO DOL SE DESPEDEIX EN LA IGLESIA.

NO 'S CONVIDA PARTICULARMENT.